

Melikhova, T. O. "Otsiniuvannya imovirnosti bankrutstva z metoiu pidvyshchennia finansovoho stanu pidpriemstva" [Bankruptcy Probability Estimation to Improve the Financial Condition of the Enterprise]. *Ahrosvit*, no. 10 (2019): 11-18.

DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.10.11>

Rudchenko, I. V. "Udoskonalennia mekhanizmu upravlinnia finansovymi resursamy pidpriemstva" [Improvement of the Mechanism of Management of Financial Resources of the Enterprise]. *Suchasni pytannia ekonomiky i prava*, no. 1 (2011): 16-19.

Shnytko, O. S. *Ekonomichna bezpeka hierarkhichnykh bahatorivnykh system: rehionalnyi aspekt* [Economic Security of Hierarchical Multilevel Systems: Regional Aspect]. Kyiv: Sheneza, 2006.

Stratehichni priorytety ta mekhanizmy innovatsiynoho rozvytku silskykh terytorii zakhidnoho rehionu Ukrainy [Strategic Priorities and Mechanisms of Innovative Development of Rural Areas of the Western Region of Ukraine]. Lviv: Avers, 2014.

Vasylytsiv, T. H., Lupak, R. L., and Rudkovskiy, O. V. "Napriamy ta zasoby stymuliuвання sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemnytstva v Ukraini" [Directions and Means of Improving Social Responsibility of Enterprise in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 5 (2019): 4-8.

DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.5.4>

"Zgrupovani balansovi zalyshky (u rozrizi bankiv)" [Grouped Balance Sheets (by Banks)]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/super-division-statist>.

"Zvit pro finansovu stabilnist. Cherven 2023 roku" [Report on Financial Stability. June 2023]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2023-roku>

Zubko, T. L. "Otsinka rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva haluzi zviazku" [Evaluation of Enterprise Economic Security Level in Communications Sector]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, no. 3 (2016): 81-88.

УДК 336.15, 336.3

JEL: H72; R51; R58

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-221-226>

ОЦІНКА БОРГОВОЇ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

©2023 КОБЛИК І. І.

УДК 336.15, 336.3

JEL: H72; R51; R58

Коблик І. І. Оцінка боргової стійкості територіальних громад в Україні

У статті досліджено сутність боргової стійкості територіальних громад. Розглянуто основні фактори, які впливають на забезпечення боргової стійкості територіальних громад, серед яких виділяють: фінансове забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування; розвиток інфраструктури; соціальний захист населення громади; довіра інвесторів. Визначено умови, які забезпечують боргову стійкість місцевого бюджету: раціональне фінансове планування; ефективне управління витратами; раціональне управління борговими зобов'язаннями; стабільність доходів; контроль за ризиками; економічна стійкість громади; здатність до сплати боргів. Розглянуто ознаки, які характеризують боргову стійкість територіальних громад: спроможність до сплати процентів і основної суми боргу; стабільність і збалансованість бюджету; сталість доходів; спроможність враховувати ризики, пов'язані з борговими зобов'язаннями; створення достатніх резервів; підтримка низького рівня боргового навантаження; забезпечення та дотримання сприятливого кредитного рейтингу; проведення ефективного фінансового управління та контролю за боргом. Розроблено алгоритм діагностики поточної боргової стійкості територіальної громади, який включає такі етапи: збір і аналіз показників фінансового стану територіальної громади; аналіз структури боргу територіальної громади; розрахунок показників боргової стійкості; порівняння фактично розрахованих значень боргових показників зі значеннями цих показників за попередні періоди; розробка рекомендацій щодо реалізації політики з урахуванням проаналізованих показників боргової стійкості. Проведено розрахунок показників оцінки поточної боргової стійкості територіальних громад. На основі їх аналізу запропоновано низку заходів для ефективної реалізації боргової політики та управління боргом територіальних громад.

Ключові слова: борг територіальної громади, місцеві запозичення, боргова стійкість територіальної громади.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 8.

Коблик Ігор Ігоревич – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: ihorkoblyk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8607-6262>

UDC 336.15, 336.3

JEL: H72; R51; R58

Koblyk I. I. Assessing the Debt Sustainability of Territorial Communities in Ukraine

The article examines the essence of debt sustainability of territorial communities. The main factors of influence on ensuring the debt sustainability of territorial communities are considered, among which are: financial support for the functioning of local self-government bodies; infrastructure development; social protection of the community's population; confidence on the part of investors. The conditions that ensure the debt sustainability of the local budget are defined as follows: rational financial planning; effective cost management; rational management of debt obligations; stability of income; control of risks; economic stability of the community; ability to pay debts. The features that characterize the debt sustainability of territorial communities are considered as follows: the ability to pay interest and the principal amount of debt; stability and balance of the budget; sustainability of income; capability to take into account the risks associated

with debt obligations; creation of sufficient reserves; maintaining a low level of debt burden; ensuring and maintaining a favorable credit rating; effective financial management and debt control. An algorithm for diagnosing the current debt sustainability of a territorial community has been developed, which includes the following stages: collection and analysis of indicators of the financial condition of a territorial community; analysis of the debt structure of the territorial community; calculation of debt sustainability indicators; comparison of the actually calculated values of debt indicators with the values of these indicators for previous periods; development of recommendations for the implementation of the policy, taking into account the analyzed indicators of debt sustainability. The calculation of indicators for assessing the current debt sustainability of territorial communities is carried out. Based on their analysis, a number of measures for the effective implementation of debt policy and debt management of territorial communities are proposed.

Keywords: debt of the territorial community, local borrowings, debt sustainability of territorial community.

Fig.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

Koblyk Ihor I. – PhD (Economics), Senior Research Fellow of the Department of Regional Financial Policy, Institute of Regional Research named after M. I. Doshyniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: ihorkoblyk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8607-6262>

Територіальні громади в Україні часто стикаються з проблемами фінансової спроможності, що впливає на їхню здатність забезпечити ефективне функціонування та надання якісних послуг мешканцям. Одним із джерел забезпечення фінансової спроможності територіальних громад є накопичення боргових зобов'язань шляхом акумулювання позикових ресурсів. Тому важливим є постійний моніторинг боргової стійкості територіальних громад, який є необхідним інструментом для забезпечення фінансової стабільності та сталого розвитку місцевих громад.

Основоположниками дослідження та оцінки боргової стійкості органів місцевого самоврядування були Дж. Кейнс, О. Бланшард, Л. Калмфорс, Р. Масгрейв. Серед вітчизняних науковців, які досліджували теоретичні аспекти та фундаментальні засади оцінки боргової стійкості громад і муніципалітетів в Україні, слід виділити Т. Богдан, О. Кириленко, І. Луніна, Т. Бондарук. Поряд із цим малодослідженим залишились питання виокремлення алгоритму діагностики поточної боргової стійкості територіальної громади та виокремлення показників, які відображатимуть стан їх боргової стійкості.

Метою дослідження є виокремлення показників боргової стійкості територіальних громад і проведення їх оцінки.

Методологічна складова дослідження базується на використанні таких методів: декомпозиційний аналіз – для визначення сутності боргової стійкості територіальних громад; методи аналізу та синтезу – для визначення та аналізу основних складових показників боргової стійкості; методи статистичного аналізу – для оцінювання показників боргової стійкості.

У теорії фінансів поняття стійкості часто отожднюється з поняттям збалансованості, стабільності та рівноваги. Поняття стійкості застосовується для характеристики складних динамічних систем, схильних до впливу великої кількості факторів, зокрема – звипадковими характеристиками. «Стойкість об'єкта – це його здатність протистояти зусиллям, що намагаються вивести його з початкового стану статичної або динамічної рівноваги» [1, с. 87].

Під борговою стійкістю територіальних громад розуміють здатність органів місцевого самоврядування виконувати свої зобов'язання щодо обслуговування та погашення поточної та майбутньої заборгованості без негативного впливу на соціально-економічний розвиток громади. Боргова стійкість органів місцевого самоврядування є вкрай важливою для забезпечення стабільності та ефективності їх діяльності.

Основними факторами забезпечення боргової стійкості територіальних громад є: фінансове забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування; розвиток інфраструктури; соціальний захист населення громади; довіра інвесторів. Враховуючи ці фактори, боргова стійкість територіальних громад є ключовою для забезпечення стабільного розвитку території, задоволення потреб населення та залучення інвестицій для підтримки їх економічного зростання.

Забезпечення боргової стійкості місцевого бюджету залежить від кількох важливих умов: раціональне фінансове планування; ефективне управління витратами та борговими зобов'язаннями; стабільність доходів; контроль за ризиками; економічна стійкість громади; здатність до сплати боргів.

Боргова стійкість місцевого бюджету характеризується рядом ознак, які вказують на здатність громади або територіальної одиниці ефективно управляти своїми фінансами та сплачувати свої боргові зобов'язання у визначений термін. Основними ознаками боргової стійкості місцевого бюджету є:

- ✦ *спроможність до сплати процентів і основної суми боргу:* боргова стійкість показує, що місцева громада здатна вчасно та повністю сплатити як проценти, так і основну суму боргу. Це вимагає наявності достатніх фінансових ресурсів;
- ✦ *стабільність і збалансованість бюджету:* місцевий бюджет має бути збалансованим, тобто витрати мають відповідати доходам. Наявність збалансованого бюджету сприяє збільшенню імовірності вчасної сплати боргу;
- ✦ *сталість доходів:* громада повинна мати сталі та надійні джерела доходів, які не піддаються суттєвим змінам із часом;

- ✦ *спроможність враховувати ризики*: місцева громада повинна мати стратегію для управління ризиками, пов'язаними з борговими зобов'язаннями;
- ✦ *достатні резерви*: маючи відповідні резерви та фонди на непередбачені витрати, місцева громада може вирішити фінансові труднощі без необхідності збільшення боргу;
- ✦ *низький рівень боргового навантаження*: відношення боргу до обсягу доходів чи загальних активів має бути на рівні, який не створює надмірного фінансового тиску на громаду;
- ✦ *сприятливий кредитний рейтинг*: підвищений кредитний рейтинг громади може свідчити про її здатність залучати фінансування за низькими ставками та на сприятливих умовах;
- ✦ *ефективне фінансове управління та контроль*: наявність системи фінансового управління та контролю, що дозволяє уникати фінансових зловживань і втрат, також є важливою ознакою боргової стійкості.

Ці ознаки взаємодіють між собою, і їх наявність свідчить про стабільність та відповідальність у фінансовому управлінні місцевої громади. Порушення цих ознак може призвести до фінансових проблем і загрожувати борговій стійкості.

У вітчизняній практиці важливим є проведення діагностики поточної боргової стійкості бюджету територіальної громади, яка проводиться з урахуванням етапів, наведених на *рис. 1*.

Алгоритм діагностики поточної боргової стійкості територіальної громади включає в себе кілька кроків і компонентів, які допомагають оцінити фінансовий стан і здатність громади впоратися зі своїми борговими зобов'язаннями. Розрахунок поточної боргової стійкості територіальної громади пропонуємо здійснити за допомогою показників (*табл. 1*).

Використовуючи алгоритм розрахунку показників боргової стійкості, здійснимо розрахунок та оцінку боргової стійкості територіальної громади (*табл. 2*). Дана оцінка включає аналіз динаміки статистичних даних, що стосуються оцінювання боргової стійкості територіальних громад, включно з показниками, наведеними в *табл. 1*.

Аналізуючи динаміку зміни показників боргового навантаження для всіх п'яти міських територіальних громад, можна зауважити, що за розглянутий період з 2020 по 2022 рр. відбулася помітна тенденція до зменшення боргового навантаження та зниження залежності від боргового фінансування. Важливо відзначити, що у 2022 р. був особливо значущий спад боргового навантаження порівняно з 2021 р. для всіх зазначених громад. Це свідчить про фінансову дисципліну та ефективні заходи при управлінні місцевим боргом.

Зміна динаміки показників обслуговування боргу для територіальних громад загалом також мала

тенденцію до зниження. Відповідно до частини шостої статті 74 Бюджетного кодексу України [7] та враховуючи Порядок здійснення місцевих запозичень, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 110, видатки місцевого бюджету на обслуговування місцевого боргу не можуть перевищувати 10 відсотків видатків загального фонду місцевого бюджету [8]. Протягом 2020–2022 рр. з'явилася помітна тенденція до зниження показників обслуговування боргу для всіх територіальних громад. Це свідчить про поліпшення їхньої здатності обслуговувати свої боргові зобов'язання та зменшення фінансового ризику.

Показник покриття боргових зобов'язань відображає, наскільки громада або організація може покривати свої боргові зобов'язання за допомогою своїх генерованих доходів чи прибутків. Цей показник є важливим інструментом для оцінки боргової стійкості та здатності громади чи організації сплачувати відсотки та основну суму боргу. Даний показник використовується банками, інвесторами, кредиторами та фінансовими аналітиками для оцінки ризику та стабільності позикодавців або громад. Протягом 2020–2022 рр. відбулася помітна тенденція до поліпшення показників покриття боргових зобов'язань для всіх міських об'єднаних територіальних громад (МОТГ) разом. Попри це, Сумська МОТГ і Вінницька МОТГ мають вищі рівні покриття боргових зобов'язань, ніж інші.

Показник боргової залежності від зовнішніх боргових зобов'язань є важливим фінансовим показником, який вказує на ступінь залежності територіальної громади від зовнішніх запозичень та боргу. Цей показник допомагає оцінити, яку частину боргу становлять зовнішні запозичення відносно загального боргу. Якщо показник боргової залежності від зовнішніх боргових зобов'язань є великим, це вказує на значну залежність від зовнішніх кредитів і може викликати занепокоєння, оскільки ця структура боргу може бути більш ризиковою через валютний ризик і залежність від іноземних кредиторів. Протягом 2020–2022 рр. не всі МОТГ у своїй заборгованості мали зовнішні боргові зобов'язання. У Вінницькій МОТГ відзначається збільшення показника боргової залежності від зовнішніх боргових зобов'язань, значення якого зросло з 1,6% у 2020 р. до 9,7% у 2022 р. У Львівській МОТГ значення даного показника мали тенденцію до зменшення з 30,5% у 2021 р. до 20,0% у 2022 р., що свідчить про зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Борг Сумської МОТГ протягом усього аналізованого періоду складається із зовнішніх боргових зобов'язань, що свідчить про сталу залежність від зовнішніх кредитів чи інших міжнародних джерел фінансування та має більші ризики для боргової стійкості громади, що вимагає стратегічного планування за реалізації боргової політики та управлінні боргом громади.

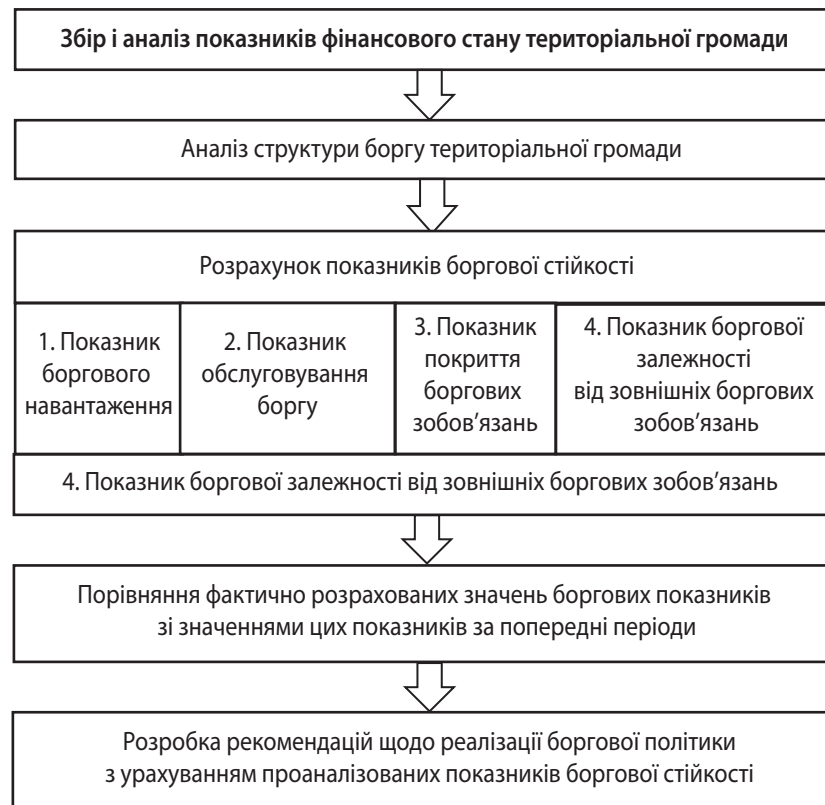

Рис. 1. Алгоритм діагностики поточної боргової стійкості територіальної громади

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 1

Співвідношення для оцінки поточної боргової стійкості територіальної громади

Показник	Алгоритм розрахунку
Показник боргового навантаження	Відношення загального обсягу боргу територіальної громади (-) до суми податкових надходжень і неподаткових надходжень місцевих бюджетів
Показник обслуговування боргу	Відношення суми платежів з обслуговування боргу (-) до видатків загального фонду місцевого бюджету територіальної громади
Показник покриття боргових зобов'язань	Відношення суми платежів з обслуговування боргу (-) до доходів територіальної громади
Показник боргової залежності від зовнішніх боргових зобов'язань	Відношення зовнішнього боргу до загальної заборгованості територіальних громад
Показник боргу комунальних підприємств, яким надана місцева гарантія	Відображає частку боргу комунальних підприємств у загальному обсязі боргу територіальної громади

Джерело: запропоновано автором.

Показник боргу комунальних підприємств, яким надана місцева гарантія, є важливим фінансовим показником, який характеризує фінансові відносини між місцевою громадою (МОТГ) і комунальними підприємствами, що діють на її території. Гарантований борг, особливо якщо він є значним, може мати декілька потенційних негативних наслідків та ризиків для територіальних громад, а саме:

- ✦ *фінансовий тиск*: велика сума гарантованого боргу може створити значний фінансовий

тиск на бюджет місцевої громади. Оплата процентів і відшкодування основної суми боргу можуть вимагати великих витрат з місцевого бюджету, що спричинить обмеження можливості фінансування інших важливих проектів та програм;

- ✦ *ризик неплатоспроможності*: якщо комунальні підприємства, які були гарантами боргу, зіткнуться з фінансовими проблемами або неплатоспроможністю, це може перетворити-

Динаміка показників оцінки поточної боргової стійкості територіальних громад України

Рік	Вінницька МОТГ	Запорізька МОТГ	Львівська МОТГ	Одеська МОТГ	Сумська МОТГ
Показник боргового навантаження, %					
2020	6,9	–	–	–	0,6
2021	3,4	18,9	21,6	26,5	0,4
2022	0,9	14,5	12,0	8,4	0,2
Показник обслуговування боргу, %					
2020	0,8	–	–	–	0,003
2021	0,4	2,9	2,4	4,2	0,47
2022	0,13	3,0	2,7	4,3	0,01
Показник покриття боргових зобов'язань, %					
2020	0,65	–	–	–	0,003
2021	0,33	2,7	1,9	3,2	0,043
2022	0,91	3,0	1,9	3,1	0,01
Показник боргової залежності від зовнішніх боргових зобов'язань, %					
2020	1,6	–	–	–	100
2021	7,1	–	30,5	–	100
2022	9,7	–	20,0	–	100
Показник боргу комунальних підприємств, яким надана місцева гарантія, %					
2020	33,2	–	–	–	90,1
2021	40,6	16,6	70,2	26,7	91,6
2022	–	24,7	81,6	46,4	94,5

Джерело: розраховано автором на основі [2–6].

ся на фінансовий кризу для місцевої громади. Місцева влада може бути змушена взяти на себе відповідальність за погашення боргу;

- ✦ *зміна кредитного рейтингу*: залежність від гарантованого боргу може вплинути на кредитний рейтинг місцевої громади. Якщо місцева влада неспроможна ефективно управляти боргом і забезпечити його вчасну сплату, це призведе до зниження кредитного рейтингу, що може ускладнити доступ до нового фінансування та збільшити вартість позик;
- ✦ *соціальні наслідки*: фінансові складнощі й обмеження можуть вплинути на рівень життя і якість послуг для мешканців територіальної громади. Це може включати в себе скорочення соціальних програм, інфраструктурного розвитку, зниження якості комунальних послуг.

У 2021 р. відбулося зростання показників боргу комунальних підприємств у всіх досліджуваних громадах. У 2021 та 2022 рр. показники боргу комунальних підприємств у Львівській, Запорізькій та Сумській МОТГ виявилися високими, що може свідчити про серйозну фінансову залежність цих комунальних підприємств від гарантій місцевих бюджетів і потребує стратегічного планування щодо

управління борговими ризиками. Тому важливо, щоб місцева влада ретельно вивчала та розуміла всі ризики та наслідки гарантованого боргу перед тим, як приймати рішення про надання гарантії. Також необхідно мати чіткий план управління боргом і вміло контролювати фінансові аспекти цієї угоди для забезпечення боргової стійкості в майбутньому.

Для ефективної реалізації боргової політики та управління боргом територіальних громад у частині поліпшення показників боргової стійкості слід здійснювати такі заходи:

- ✦ *ретельне планування бюджету* в частині забезпечення витрат громади відповідно до її фінансових можливостей;
- ✦ *стратегічне керування борговими зобов'язаннями*: обґрунтоване використання запозичених коштів на проекти з високим рівнем віддачі, дотримання суворого контролю над умовами боргових угод;
- ✦ *залучення консультантів і фахівців* для реалізації боргової політики;
- ✦ *взаємодія з іншими громадами* щодо можливості фінансування та реалізації проектів, які є спільними для оптимізації витрат і ресурсів;
- ✦ *належний контроль над гарантованим боргом*: періодичний моніторинг фінансового

стану комунальних підприємств, які були гарантами боргу, розробка плану дій у випадку фінансових труднощів даних підприємств;

- ✦ *підвищення ефективності управління комунальними підприємствами*: оцінка та поліпшення фінансової стійкості підприємств, планування та розподіл прибутку від комунальних підприємств;
- ✦ *публічна звітність і прозорість*: регулярна публікація фінансових звітів та бюджетів для мешканців громади, залучення громадськості до обговорення фінансових питань;
- ✦ *розробка довгострокового стратегічного плану розвитку громади*, який враховує фінансову та боргову стійкість.

Оцінка боргової стійкості територіальними громадами є критичним елементом фінансового управління на місцевому рівні. Ця процедура допомагає гарантувати стійкість фінансового та боргового стану громад, що важливо для забезпечення сталого розвитку та потреб населення. Оцінка боргової стійкості сприяє ефективному управлінню фінансами, забезпеченню соціальних послуг та інфраструктурному розвитку, а також збільшенню довіри інвесторів і фінансової стабільності регіону загалом.

ВИСНОВКИ

Таким чином, здійснення оцінки боргової стійкості територіальними громадами є важливим елементом у забезпеченні сталого й ефективного фінансового управління на місцевому рівні. Ця практика допомагає громадам зберігати фінансову стійкість і здатність сплачувати борги, не порушуючи інших фінансових зобов'язань. Важливість оцінки боргової стійкості полягає в тому, що вона:

- ✦ допомагає гарантувати, що громади не будуть перевантажені боргами;
- ✦ створює механізми відстеження та контролю за борговими зобов'язаннями, що сприяє більшій відповідальності при прийнятті фінансових рішень;
- ✦ забезпечує сталий розвиток, а саме: виважене управління боргами дозволяє громадам залучати ресурси для інфраструктурного розвитку та соціальних послуг, що сприяє поліпшенню якості життя мешканців;
- ✦ підвищує довіру інвесторів та може привести до залучення інвестицій для розвитку соціально-економічних проектів громади.

Отже, оцінка боргової стійкості територіальними громадами є важливою складовою фінансового управління, яка сприяє сталому розвитку та добробуту населення територіальної громади. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Микитюк І. Фінансова стійкість та безпека місцевого бюджету. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2013. № 1. С. 86–97. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2013/01/8.pdf>
2. Офіційний сайт Вінницької міської територіальної громади. URL: <https://www.vmr.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Запорізької міської територіальної громади. URL: http://gorfin.zp.ua/?page_id=25653
4. Офіційний сайт Львівської міської територіальної громади. URL: https://city-adm.lviv.ua/public-information/search?searchword=%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B3&search_cat=1
5. Офіційний сайт Одеської міської територіальної громади. URL: <https://omr.gov.ua/ua/open-city/budget/programma-upravleniya-gorodskim-dolgom/>
6. Офіційний сайт Сумської міської територіальної громади. URL: <https://smr.gov.ua/uk/dokumenti/miskij-byudzheth/448-prohramy-upravlinnia-mistsevym-borhom-sumskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady.html>
7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень» від 16.02.2011 р. № 110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-p#Text>

REFERENCES

- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2011). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-p#Text>
- Mykytiuk, I. "Finansova stiikest ta bezpeka mistsevoho biudzhetu" [Financial Stability and Local Budget Security]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelnno-ekonomichnoho universytetu*, no. 1 (2013): 86-97. <http://visnik.knute.edu.ua/files/2013/01/8.pdf>
- Ofitsiyni sait Lvivskoi miskoi terytorialnoi hromady. https://city-adm.lviv.ua/public-information/search?searchword=%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B3&search_cat=1
- Ofitsiyni sait Odeskoi miskoi terytorialnoi hromady. <https://omr.gov.ua/ua/open-city/budget/programma-upravleniya-gorodskim-dolgom/>
- Ofitsiyni sait Sumskoi miskoi terytorialnoi hromady. <https://smr.gov.ua/uk/dokumenti/miskij-byudzheth/448-prohramy-upravlinnia-mistsevym-borhom-sumskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady.html>
- Ofitsiyni sait Vinnytskoi miskoi terytorialnoi hromady. <https://www.vmr.gov.ua/>
- Ofitsiyni sait Zaporizkoi miskoi terytorialnoi hromady. http://gorfin.zp.ua/?page_id=25653